

UMETNOST

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO

LETO III.

1938/1939

IZDAJA BIBLIOFILSKA ZALOŽBA V LJUBLJANI

II 58545

030024032

UREDIL MIHA MALEŠ
Z UREDNIŠKIM ODBOROM / MARTIN BENČINA / Dr. RAJKO LOŽAR / FRANCE GORŠE

K A Z A L O

CLANKI

B—a M. — Raffael Santi in Benvenuto Cellini	246	Markalous Bohumil - dr. Hlavaty — Kaj je umetnost	20, 124, 147, 224, 262
Bazin Germain — Sodobna umetnost	221	Marolt Marjan — Fortunat Bergant v Liki	130
Breščakova Iva — Slikar Peter Marušič	133	Mikuž Stane — Litografije Mihe Maleša	153
Huisman Georges — Živa umetnost	230	Mikuž Stane — Kipar Frančišek Smerdu	213
Inž. Hus Herman — Osnutki za kraljev spomenik v Ljubljani	84	Orel Boris — O ljudskih podobah	30
Jakopič Rihard — Pismo	194	Razstava slovenske moderne umetnosti v Milanu	198
Dr. Ložar Rajko — Slikar Jožef Petkovšek	1	Spomenica pripravlj. odbora za Akademijo upodabl. umetn. v Ljubljani	78
Dr. Ložar Rajko — Kipar France Gorše	49	Stojanović Sreten — Razstava umetniške skupine G. A. Kos - Maleš - Gorše v Beogradu	70
Dr. Ložar Rajko — Slikar Gojmir Anton Kos	97	Dr. Šijanec Fran — Slikar Albert Sirk	254
Maleš Miha — Dva slovenska ljudska umetnika Ivan Klemen in Fr. Ropret	72		

UMETNIŠKE PRILOGE

Dolinar Lojze	št. 7/8	Ljudski lesorez	št. 5/6
Golob Franjo	št. 3/4	Raffael Santi	št. 11/12
Kuba Ludvik	št. 1/2	Sedej Maksim	št. 9/10

SEZNAM PODOB

Bergant Fortunat	130—132	Maleš Miha	1, 153—185
Beševič Nikola	208	Marušič Peter	133—135
Cernigoj Avgust	7	Mušič Zoran	10
Dolinar Lojze	150, 186, 187, 196	Pavlovec Fran	34
Ex librisi M. Maleša	253, 270, 271, 280—282	Parać Vjekoslav	211
Filakovac Vladimir	212	Petkovšek Josip	2—5, 81
Globočnik Olaf	12, 13	Plesna šola Metode Vidmarjeve	93
Golob Franjo	6	Razstava slovenske moderne umetnosti v Milanu	197, 198
Gorjup Tine	246, 252, 253	Razstava »Trojice« G. A. Kos - Maleš - Gorše v Beogradu	69, 70
Gorše Francè	49—65, 68	Remec Bara	247—249, 250, 251, 259
Hudoklin Radoje	32, 33	Ropret Franc	71, 72, 74
Hutter Anton	210	Sedej Maksim	75
Jakac Božidar	8, 9, 77, 203	Sirk Albert	254—258
Jakopič Rihard	193—196	Smerdu Frančišek	213—219
Jirak Karel	11	Spomenik kralju Aleksandru v Ljubljani in Mariboru	188—191
Kalin Boris	151, 152	Sternen Matej	81
Klemen Ivan	73	Stojanović Sreten	90, 91, 204—207
Kos Gojmir Anton	97, 99, 101—103, 105—111, 113, 115—117, 119, 121—123	Šantel Saša	16, 17
Kos Ivan	14, 15, 199, 202	Wilfanova Jela	124—129
Kos Tine	149	Zmitek Peter	260
Kralj Tone	200, 201		
Ličenoski Lazar	209		
Ljudska umetnost in umetnostna obrt	41—45		

Ailland Marius	225	Lannes Mario	139
Bacchi	20	Léger Fernand	238
Basaldella Dino	236	Lučanski	27
Bouts Dierick	268	Marquet Albert	240
Bellini Giovanni	245	Mascherini Marcello	142
Benda Břetislav	89	Meng Ramiro	138
Bochet Henri	272	Modigliani Amedeo	22
Carà Ugo	137	Mojster legende sv. Avgušтина	227
Carpeaux B. J.	226	Pariški jesenski Salon	276, 277
Cattich I.	136	Pénicault Jean	21
Cisari Giulio	237	Perzijska in iranska umetnost	232, 233, 278
Daumier V. H.	95	Peugniez Pauline	31
Déchenaud	224	Procházka Antonín	235
Degas Edgar G. H.	48	Raffael Santi	243
van Dongen	29	Redon Odilon	28
Fouquet Jean	143	Renoir P. A.	23
Friesz Oton Emile	231	Rieser E.	270
Georgiev Penčo	30	Rjepin Jefimović Ilija	261
Géricault Théodore	230	Sartori Mario	141
van Gogh Vincent	24, 25	Savin Maurice	273
Gros A. J.	264	Stultus Dyalma	140
Gutfreund Oton	82, 83	Šimák Lev	275
Hayter	271	Tizian	262
Hofer Karel	222	Utrillo Maurice	266
Janin Jean	239	Vermeer van Delft Jan	223
Justus van Gent	269	Vik František	46, 47, 234
Kars Georges	19	Vlaminck Maurice	267
Kisling Moise	26, 92	Vuillard Edouard	228, 229
Kozmevotska Marta	274	Waroquier Henri de	18
Kretz	267	van der Weyden Rogier	263

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

Poročila in ocene 41, 90, 135, 184, 234, 271

ARHITEKTURA IN NOTRANJA OPREMA

Inž. arh. Černigoj Jaroslav	151, 152	Inž. arh. Kos Miro	148
Inž. Hus Herman	85—87	Saloni iz dobe Ludvika XV. in XVI.	220, 221
Italijanska sodobna arhitektura	265		

PESMI

Berdnik Matija	129	Dželaledin Rumi Mevlama — Tominec Fr.	64
Gradnik Alojz	24, 80, 128, 177	Li - tai - pe — Rihteršič B.	233
Jarc Miran	23, 83, 127, 183	Machado Antonio — Gradnik Al.	196
Maleš Miha	176, 179, 182	Majkov N. A. — Tominec Fr.	28
Savinšek Marjan	216	Maksimović Desanka — Miha Maleš	82, 179, 180
Savinšek Slavko	89, 189, 212	Michelangelo — Gradnik Al.	26
J. Botto — Debeljak Tine	260	Raffael Santi — Gradnik Al.	241, 242
Baljmont D. K. — Tominec Fr.	268	»Šiking« — Rihteršič B.	232
Cellini Benvenuto — Gradnik Al.	242, 244, 245	Wais Kašifi Husein — Tominec Fr.	27

UMETNOST

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO • LETO III • 1-2

Opozorilo našim cenjenim naročnikom

Z današnjo dvojno 1. do 2. številko »UMETNOSTI« otvarjamo III. letnik 1938/1939 naše revije. Kot doslej bo tudi v III. letniku izšlo 12 števil, pri čemer pa opozarjamo, da smo obseg revije razširili za eno tiskovno polo, to je 16 strani za vsako dvojno številko, ki bo torej obsegala v bodoče tri tiskovne pole, namesto dosedanjih dveh pol. Povečani obseg revije bo omogočil, da bomo lahko še bolj izčrpno podali obširno gradivo iz domače in zlasti tuje likovne umetnosti in arhitekture.

Na splošno željo naših naročnikov bo imela vsaj vsaka dvojna številka tudi po eno prilogo v barvah del domačih in tujih mojstrov, kar bo omogočalo pravilnejše vrednotenje reproduciranih del.

»UMETNOST« se tiska v dveh izdajah: na lepem ilustracijskem papirju in na prvovrstnem krednem papirju za umetnostni tisk. Izvodi, ki so tiskani na krednem papirju, imajo na prvi strani ovitka v levem spodnjem oglu označbo »Umetniški papir«. Naročnikom, ki so doslej prejeli revijo na umetniškem papirju, bomo tudi v bodoče pošiljali enako izdajo. Na zahtevo pa revijo tudi zamenjamo, v kolikor prejmemo obvestilo, takoj po prejemu današnje dvojne številke.

Kljub razširjenemu obsegu, prilogi v barvah in obilnemu gradivu z velikim številom ilustracij se letna naročnina ni zvišala in se je revija podražila le v toliko, v kolikor se je razširil obseg, tako da je UMETNOST še vedno najcenejši slovenski mesečnik za umetniško kulturo.

LETNA NAROČNINA ZA III. LETNIK »UMETNOSTI« ZNAŠA

DIN 80.— ZA ILUSTRACIJSKI PAPIR,

„ 110.— ZA UMETNIŠKI PAPIR

(za inozemstvo Din 20.— več za vsako izdajo).

Naročnina se plačuje na novi pošto hranilnični račun štev. 17-794, ki glasi: UMETNOST, mesečnik za umetniško kulturo — uprava, Ljubljana.

Uredništvo »UMETNOSTI« priznava sicer tudi plačila na stare položnice št. 15-474, ki smo jih poslali naročnikom v minulem letu, prosimo pa, da se naši p. t. naročniki za novi letnik poslužijo že novih položnic, ki smo jih priložili današnji številki.

Letna naročnina je plačljiva tudi v treh obrokih, naši upravi in sebi pa boste delo znatno olajšali, ako nam nakažete po prejemu današnje številke celoletno ali pa vsaj polletno naročnino.

NAROČNIKE, KI SO V ZAOSTANKU Z NAROČNINO ZA II. LETNIK, NUJNO PROSIMO ZA TAKOJŠNJO PORAVNAVO DOLGA.

»UMETNOST« se vzdržuje izključno z vztrajno podporo naših cenj. naročnikov, katere prosimo, da nam tudi v bodoče ohranijo svojo naklonjenost in zlasti skrbijo za točno plačevanje naročnine, da bo revija lahko nemoteno izhajala.

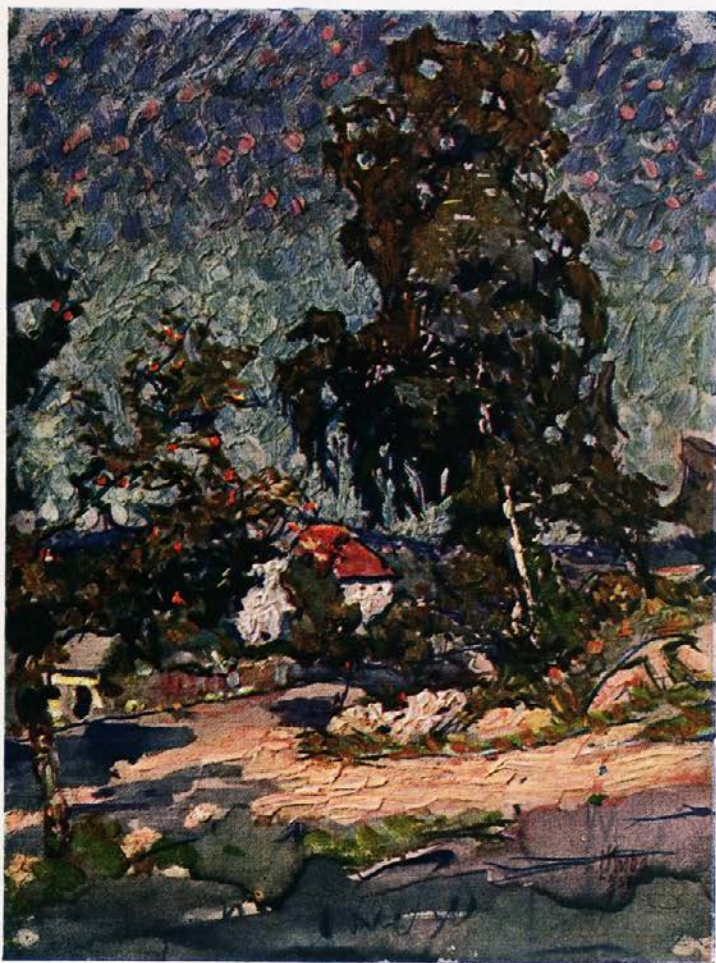
Prosim Vas, da nas priporočite tudi svojim znancem in prijateljem, katerim na zahtevo pošljemo revijo vsak čas na ogled.

»UMETNOST« je edina izključno umetniška revija v vsej državi in celo edina revija za likovno umetnost v vseh državah jugovzhodne Evrope.

V novem letniku Vas bo predvsem seznanjala o umetniškem življenju Pariza v podobi in besedi, tako da boste stalno obveščeni o vseh pojavih evropske umetnosti, kar dokazuje tudi že pričujoča številka.

»UMETNOST« se je v naši revijalni literaturi že po kratkem dveletnem izhajanju uspešno uveljavila, mnogo priznanja pa je dosegla tudi izven naših meja. Uredništvo in uprava bosta ukrenila vse potrebno, da bo revija tudi v bodoče zanimiva za vsakega ljubitelja likovne umetnosti in smo trdno prepričani, da nas bodo naši cenj. naročniki tudi v novem letniku kot doslej vsestransko podpirali.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA UMETNOSTI
LJUBLJANA, POD TURNOM 5.

Ludvik Kuba — Jesen — Olje

SLIKAR JOŽEF PETKOVŠEK

Letos aprila je poteklo štirideset let, odkar je umrl slovenski slikar Jožef Petkovšek. Njegovo ime danes morda ni več tako znano, kakor bi to zasluži po svojem sicer maloštevilno ohranjenem delu ter po svoji tragični življenjski poti. Zato ne bo odveč, če se ga v naslednjih vrstah spomnimo.

Jožef Petkovšek je bil rojen 7. marca 1861 na Verdu pri Vrhniki.¹ Njegov oče je bil polgruntar, a je umrl, ko je bil Petkovšek šele 3 leta star. Radi tega je dobil deček varuha v osebi Andreja Petriča, ki ga je oblast kmalu odstavila ter imenovala drugega v osebi veleposestnika Franca Kotnika, ki je

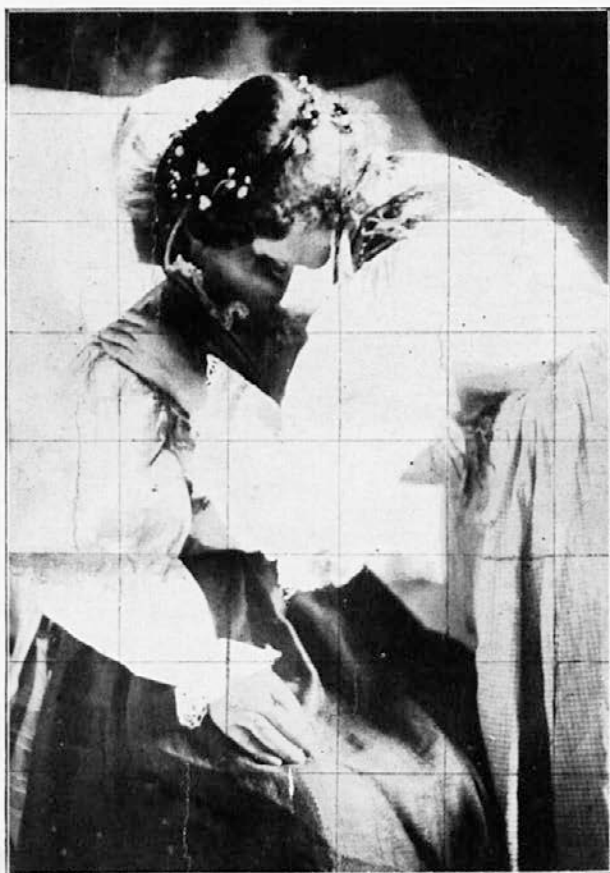

Josip Petkovšek — Lesorez — Iz knjige M. Maleš »Sence«

za otroka zelo skrbel. Dovršivši ljudsko šolo na Vrhniki, je odšel Petkovšek v ljubljansko realko. Radi slabih uspehov se je po treh letih vrnil domov in se oprijel dela na posestvu, to zlasti na prigovarjanje matere, medtem ko ga je varuh Kotnik hotel poslati nazaj v šole. Kot 18 leten fant je odšel Petkovšek l. 1879 prostovoljno k vojakom v Bosno, kjer je bila ravno tedaj okupacijska vojna. Po treh letih se je vrnil domov in ko je postal polnoleten, je prevzel gospodarstvo na posestvu. Vendar se v tem svojstvu ni dobro izkazal, kajti razen tega, da je imel malo smisla za praktično gospodarstvo, je tudi živel precej potratno.

Na Vrhniki je oni čas delal slikar Simon Ogrin, ki je dal mlademu Petkovšku pobudo, da se je posvetil slikarstvu. Najprej je odšel v Benetke, a tam ni mogel biti dolgo. Kasneje je odpotoval v Monakovo (jeseni 1882) ter se vpisal najprej v privatno šolo slikarja Rauppa, l. 1883 pa v njegovo šolo na akademiji. 1883/4 je obiskoval Seitzovo šolo. Čeprav so bila spričevala

¹ Glej življenjepis slikarja, ki ga je sestavil in objavil v Zborniku za umetnostno zgodovino IV, 1924, str. 26 sl. odvetnik Marjan Marolt.

Petkovškova fotografija modelov za sliko »Nevesta«

dobra, Petkovšek sam s seboj in s šolo ni bil preveč zadovoljen. V Monakovem se je Petkovšek seznanil z Ažbetom, s katerim pa ni navezal nikakih tesnejših stikov; morda je bila temu vzrok precejšnja diferenca denarne posesti pri imovitem Petkovšku na eni in vedno suhem Ažbetu na drugi strani.

Spomladi leta 1884 je Petkovšek odjadral v Pariz, kamor je odšlo oni čas mnogo mladih in stremljivih umetnikov. V Parizu se je tedaj nahajal Jurij Šubic s svojim češkim znancem Vojtechom Hynaisom. Izgleda, da je bil tej družbi Petkovšek precej dobrodošel. O njegovem bivanju v Parizu imamo ohranjene tudi sledove v pismih, ki jih je pisal Jurij Šubic svojemu bratrancu Ivanu Šubicu. V pismu z dne 3. maja 1884 sporoča Jurij bratrancu o Petkovškovem prihodu v Pariz. 26. novembra istega leta piše, da je Petkovšek zelo slabega zdravja ter zaključuje pismo: »Zelo mlad je in zelo nezkušen.« 19. februarja 1885 še poroča, da je Petkovšek iz Pariza že odšel ter dodaja nekatere podatke k njegovemu življenjepisu. Tu izvemo, da je Petkovšek obiskoval v Parizu šole prof. Boulengerja in Cabanela. Kar se njegovega dela tiče, sodi Jurij, da ima Petkovšek velik talent za kolorit ter da

Josip Petkovšek — Nevesta — Olje

kultivira genre. V pismu z dne 17. aprila 1885 sporoča Jurij bratrancu, da se je preselil v bivši Petkovškov atelje.²

Iz Pariza je odšel Petkovšek nazaj v Monakovo, kjer se je sešel s Ferdom Veselom. Toda kmalu je odšel domov na Verd. Nekateri mislijo, da je Petkovšek doma pomagal Juriju Šubicu pri freskah za deželni muzej Rudolfinum, ter l. 1886 pri slikanju stropa v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. To zadnje ni izključeno, za prvo pa je malo verjetnosti.³

² Ljubljanski Zvon 1900, 573 sl.

³ Gre za alegorične slike na stopnišču muzeja, delane na platno. Jurij jih je dovršil v Parizu in od tam poslal v Ljubljano. Pismo bratrancu z dne 27. 7. 1885, Ljubljanski Zvon 1900, 645.

Josip Petkovšek — Portretna risba — Zasebna zbirka v Ljubljani

Petkovšku se je jela doma čedalje huje oglašati bolezen in je leta 1888 odšel v neko hrvaško zdravilišče, nemara v Lipik. V Zemunu je srečal na izprehodu mlado Marijo Filipescu, s katero se je še istega leta poročil. Ali na povratku z ženitovanjskega potovanja po Italiji se je jelo Petkovšku v nekem gledališču v Benetkah blesti in ta bolezen dedno obremenjenega moža, ki je razen tega še zelo neekonomično živel, ni več izpustila iz svojih klešč. V septembru 1889 je moral Petkovšek prvič v blaznico na Studenec. Doma je medtem prišla njegova imovina pod kladivo, kajti mož se je bil zaril globoko v dolgove. Zanimiva je opomba o umetniški vrednosti Petkovškovih slik, ki jo je napravil sestavljalec inventurnega seznama ob taki priliki: »Slike so deloma nedogotovljene, deloma tehnično surovo dovršene ter bo sploh težko dobiti kupca zanje, nachdem deren Kunstwert gleich Null zu sein scheint.«

Josip Petkovšek — Glava dečka

Poleti 1890 je slikar blaznico zapustil, a radi čudnega obnašanja je moral januarja 1891 nazaj. Oktobra istega leta je bil spet prost, stanje se mu je izboljšalo in mati piše o njem: »Moj sin je sedaj videti boljši, le izjeziti se ga ne sme. On zmiraj slika in njegova želja je v Monakovo iti, da bi tam slikal in že izslikane podobe v denar spravil.« Petkovšek sam je tedaj pisal sodišču: »Odpotovati mislim, ako mi preskrbite potrebno vsoto, od 10. do 15.

France Golob — Lastna podoba — Litografija — Zasebna zbirka v Ljubljani

januarja 1892 v Monakovo, da bi si poskusil stroške za moje življenje sam preskrbeti in še napredek v slikarstvu pridobiti« (citat po Maroltu). Res je šel v Monakovo, a je obolel in se moral vrniti. Mimogrede je nekatere slike razstavil v Ljubljani, eno, Beneško kuhinjo, pa je poslal na Dunaj v Künstlerhaus v oceno. Namesto pričakovanih 40.000 gold. je dosegla slika le vrednost 4000 gld. To je Petkovška tako razočaralo, da se mu je zdravje poslab-

Avgust Černigoj — Dvanajsta postaja — Glina

šalo in ob napadu blaznosti je tedaj mnogo svojih del uničil. 9. maja 1892 je moral zopet v blaznico, iz katere se potem ni več vrnil. Umrl je 22. aprila 1898 in je pokopan pri Devici Mariji v Polju. To je v kratkih potezih Petkovškovo življenje, življenje obstoječe iz redkih svetlih in lepih dni, tembolj pa polno mraku in trpljenja.

Petkovškovih del je jako malo ohranjenih. Posebno obilna njegova žetev nikdar ni bila, ker mu tega nista dovoljevali bolehnost in bolezen. Mnogo

Božidar Jakac — Dva človeka — Suha igla 1923

del je prešlo tudi radi njegove kritičnosti in stalne nezadovoljnosti ž njimi. Največ slik pa je Petkovšek uničil ob raznih napadih blaznosti. V takem napadu je uničil skoro dva kvadratna metra veliko kompozicijo »Nevesta«, na kateri so bile osebe upodobljene v naravni veličini. To sliko je Petkovšek hotel poslati v pariški Salon na razstavo; po Veselovem pripovedovanju pa se je Jurij Šubic baje o njej neugodno izrazil, kar je Petkovška tako prizadelo, da je sliko razrezal; znana nam je le iz fotografije, ki jo hrani Narodna galerija. Pred zadnjim odhodom v blaznico je uničil tudi portret svoje žene, dalje sliko »Klepca«, »Ob košnji« ter najbrž tudi večjo kompozicijo »Beneška kuhinja«. Za spoznanje Petkovškove umetnosti je tedaj le malo del na razpolago.

Kaj nam pripovedujejo ta dela o Petkovškovi umetnosti in o njegovem deležu pri razvoju slovenske moderne upodablajoče umetnosti?

V prvi vrsti je iz slikarjeve ostaline razvidno to, da Petkovšek ni imel nikjer prilike obiskovati kako resnično napredno in visoko umetniško šolo,

Božidar Jakac — Litvanka — Suha igla 1929

temveč je kljub vsem slučajnim stikom z akademijami ostal samouk. V Monakovem oni čas na šolah ni mogel mnogo pridobiti, velika škoda pa je, da se ni ožje spoznal z Ažbetom, ki bi bil svojemu sovrstniku po letih lahko več in koristen voditelj v umetnostnih rečeh. Namesto tega je Petkovšek iz

Zoran Mušič — Motiv iz Španije — Olje

Monakovega kmalu odšel v Pariz, njegovo pariško šolanje pa moramo imenovati skrajno nesrečno. Po podatkih Jurija Šubica je tam obiskoval privatni šoli Hipolita Boulengerja in Aleksandra Cabanela. Izmed teh dveh mož je bil Cabanel zastopnik nekakšnega idealističnega figuralno-alegoričnega slikarstva, ki je briljiralo zlasti z virtuosnim slikanjem ženskega akta in alegoričnih kompozicij, v katerih so imele glavno vlogo razne Venere in podobne mitične lepote. Boulenger je bil pa krajinar konservativne smeri, ki ga valovi modernega krajinarstva niso več dosegali. Tudi tehnično je bilo Boulengerjevo slikarstvo zastarela znamka. Kakor Jurij Šubic, je tudi Petkovšek živel v Parizu, ne da bi bil od blizu spoznal francosko moderno in njeno jasno hotenje. Da bi izpopolnil vrzeli v svoji umetniški izobrazbi, je pridno kopiral, tako je na pr. kopiral Riberoovo sliko »Polaganje Kristusa v grob«, Bastien-Lepayevo »Ob košnji« ter druga dela. Namesto pred naravo, je tedaj stal pred dovršenimi umetnostnimi vzori in formulacijami — pogosta usoda naše umetnosti.

Iz pariške dobe visi v Narodni galeriji »Pismo« (nastalo v l. 1885). Slika kaže sledove monakovskega šolskega ozračja, je pa po svojem koloritu sveža in zlasti po upodobitvi izraza posrečena. Tehnično je v sorodu z Ažbetom in njegovim hotenjem. Važno na sliki pa je posebno ploskovito nanašanje barv, ki odriva stari plastično-modelacijski način. V Parizu je nastala tudi slika

Karel Jirák — Kras — Olje

»Tihožitje« (visi v Narodni galeriji). Ta podoba kaže vse vrline starega plastično voluminoznega slikarstva in zlasti gladkega slikanja; po duhu je v sorodu z deli Gustava Courbetja. A na njej se tudi lepo razodevajo nekatere poteze, ki so za Petkovška zelo značilne, tako zlasti ona mračna, temna otožnost v barvah, ki nimajo v sebi prav nič svetlega in veselega. Spet drugačna je po svojem nastrojenju podoba »Dekleta v narodni noši« (v Narodni galeriji), ki je po sfumatu v konturah prej v sorodu z Ažbetovim gledanjem, podobne stvari pa je delala nekaj časa tudi Ivana Kobilčeva, Ažbetova učenka. Še najbolj kaže duha pariškega umetnostnega pogleda majhna podoba »Krajine« (v Narodni galeriji), ki se je močno odpovedala staremu načinu slikanja ter predstavlja naravo kot preplet ploskev različnih barv, kot izraz trenutno dojetih impresij, po čemer ni daleč proč od nekaterih skic Jurija Šubica iz francoske dobe. Seveda je Petkovškovo gledanje na barvo tu še v tirih naturalizma in realizma.

Vendar pa pozna Petkovška le malokdo po doslej opisanih delih, ki v njih slikarjevo hotenje močno niha. Za večino je umetnikovo ime zvezano z enim samim delom, s podobo »Doma« (visi v Narodni galeriji, last g. Jurce z Vrhnike) in nemara ni v slovenski umetnosti nobeno drugo umetniško ime tako zelo istovetno z enim samim delom kot v tem primeru. Slika predstavlja četvero oseb sedečih za mizo v kmetški sobi, v t. zv. Bohkovem kotu. To so mati, njen mlajši sin, poleg njega brat — slikar sam — in čisto na desni se-

Olaf Globočnik — Lotos — Olje

stra. Brat-umetnik se je vrnil domov in naslikal prizor, ko sedé pri obedu, velika latev pred njimi, vsi negibni in nedoločnih pogledov. Skozi okno na levi sije luč dne, desno okno je zaprto s polknicama.

Kot podoba domačega in kmetskega življenja je ta slika »genre«. V Petkovškovem delu ima dve predhodnici »Beneško kuhinjo«, ki je nastala pred 1890, pač doma po skicah iz Italije (gl. podobo v Narodni galeriji) ter veliko sliko »Nevesta«, katero je Petkovšek kot omenjeno razrezal. »Nevesta« je iz l. 1887. »Genre« sta v bistvu le ti dve podobi in Jurijeva opazka, da Petkovšek kultivira »genre«, bi se lahko nanašala pač le na ti dve deli. Slika »Doma« pa ni »genre«. Ker taka kot je, je osebnobiografično delo, dokument iz slikarjevega osebnega življenja in ne podoba kmetiškega.

Kako daleč sega osebnoživljenjski značaj slike, dokazuje najbolj to, da je ob njej napisal Ivan Cankar portretno študijo »Petkovškov obraz« (Slovan, 1916, 284). Cankar je svojemu spisu podložil misel, da predstavlja Petkovškova slika trenutek, ko je umetnik prišel domov. Med njim in domačini ni nobenih prijateljskih stikov več, senca umetnosti je legla med nje in te člane ene družine med seboj odtujila. Odveč je vsaka naša beseda pri slikanju te situacije, naj govori Cankar sam:

Olaf Globočnik — Podoba dame — Olje

»Mati je odprla duri v izbo, nato je prinesla kosilo. Posedli so za mizo; prostor gospodarjev so dali tujcu, tik ob desno mu je sedel mlajši brat, mati in sestra sta se odmeknili mračno. Skozi okno je sijalo dopoldansko solnce, v izbi pa je bila tesnoba in tišina.

Kosili so molče. Po kosilu sta se mati in sestra napol nagnili k tujcu.

»Zdaj kaj povej!«

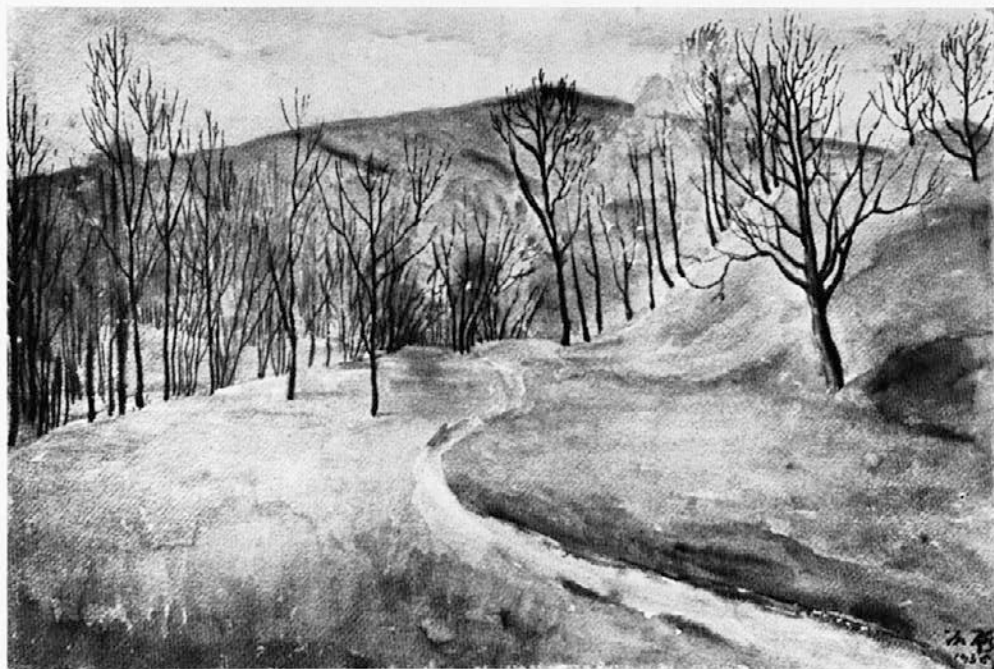
Mlajši brat se je naslonil ob mizo, na njegovem še otroškem obrazu se je prikazal smehljaj; mladost, vesela, neskrbna in radovedna, je bila v tem

Ivan Kos — Podoba deklice — Akvarel 1936

smehljaju, ali bilo je hkrati nezavedno pomilovanje, bila je rahla senca porogljivosti, prva kal samosvoje in trde kmetiške ošabnosti.

Ženski sta gledali zastrto, zamolklo. Na prstenih licih se ni zgenila nobena guba, na tenke, stisnjene ustnice ni bilo besede. In ne v teh zastrtih očeh, ne na prstenih licih, ne na stisnjenih ustnicah ni bilo ljubezni. Kvečjemu, da je bilo na visokem, neženskem čelu zapisano vprašanje: »Kdo si pač? Odkod si prišel? Počemu si prišel? Po imenu te poznamo še, drugače te ne poznamo več!« In ustnice mlajšega brata so vztrepetavale smehljaje in pomilovaje: »Zdaj povej, kako da je v deveti deželi, povej zdaj! Rad bi

Ivan Kos — Krajina — Akvarel

že slišal, kako je tam, kjer so ceste iz pogače, hiše iz cukra in jabolka zlata. Povej!»

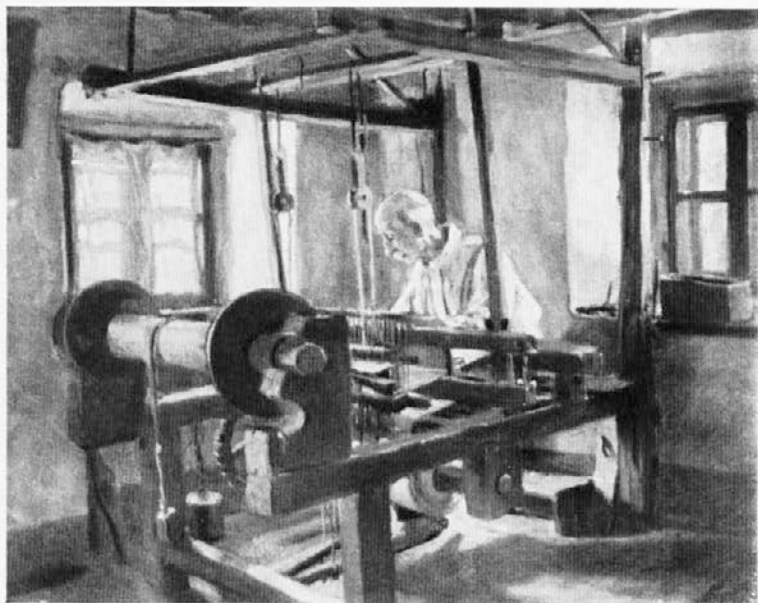
Tujec sin je sedel visoko zravnano, glavo pokonci, črno oblečen, slok in velik; roke je bil položil trdo naravnost predse na mizo, oči, motne, krvavo obrobene, so strmele široko odprte — kam? V neizmerno bolelost srca: »Ni več poti nazaj, v deželo miru in smehljajev je ni! Zibelke ni več doma ne, mladosti, ljubezni ni več! Tja se povrni, kjer so tvoje prave domačije! V brezdna se spuščaj, v višave se spenjaj, lepote išči in resnice, da spoznaš grozoto brezdanjo! Povrni se v močvirje, potrpi, da ti spolzko ščavje seže vse do ram, te potegne do črnega dna, da se ti v grlo izlije strupena voda, da zadobiš ta strašni zaželjeni mir! Vstani in pojdi, kamor ti je bilo sojeno od vsega početka!»

In takrat je udanost najvišjega obupa obžarila njegova lica s čeznaturno lučjo.

To je obraz Petkovškov, kakor ga je ob uri brezmejne žalosti naslikal umetnik sam.«

Tako Ivan Cankar.

To, kar je pisatelj z vsemi sredstvi svoje besedne umetnosti najbolj v sliki občutil in poudaril, je stari boj med umetnostjo in vsakdanjim življenjem. Nedvomno pa je, da je Cankar to sliko marsikod nepravilno tolmačil. On dela, če se sme tako reči, zlasti umetnikovim domačim ljudem veliko krivico, kajti v njihovih podobah ni nič onih afektov, kakršne vnašajo vanje

Saša Šantel — Metliški tkalec — Olje — Narodna galerija v Ljubljani

pisateljjeve oči, ki so same močno razboljene od konflikta med umetnosti posvečenim življenjem pa med vsakdanjim dnem. Cankar slika mimo Petkovškove svojo sliko ter dela krivico tem figuram kot psihološkim enotam, ker vidi vsepovsod figuro le kot zastopnika abstraktnih idejnih in življenjskih nasprotij. Petkovškova podoba še ni tako daleč v simbolizmu, ona je še na prehodu, res pa je, da če bi bil slikar še dolgo živel, bi nemara najadekvatneje slikal to, o čemer je Cankar pisal.

Ali to so stvari, ki zadevajo spoznanje obeh umetniških osebnosti. Ob Cankarjevem portretu je pa posebno важно to, da je pisatelj tako ostro doumel avtobiografski karakter dela. Umetnost in umetniški izraz se v tem važnem trenutku oddvajata od onega klasičnega ideala objektivnih estetskih vsebin in postajata služilca subjektivnega, v Petkovškovem primeru avtobiografskega sveta in pomembnosti. Po tej struji je evropska umetnost prišla okrog leta 1900 polagoma do ekspresionizma, ki je gledal v umetnosti bolj izpoved umetnikove duše in duševnosti, ne pa toliko oblikovanje vnanjega sveta. Samo od sebe se ob tej sliki vsiljuje pod pero ime Nizozemca Vincenta van Gogha. Ta pomeni za Evropo v velikem to, kar Petkovšek za Slovenijo v malem: umetnost namreč prehaja iz območja osebnostno nevtralnih in indiferentnih estetskih vrednot na polje neposrednega, v osebnostnem jazu vezanega in kolikor mogoče nazorno opredeljenega ustvarjalnega procesa — umetnina je vedno bolj priznanje in izpoved in vedno manj oblikovanje.

Te spremembe pa se ne vrše le na področju vsebinskih izrazov, temveč segajo tudi v umetniško formo in tehniko samo. Če je že na sliki »Pismo« Petkovšek nalagal barve v samih ploskvah, ki so zelo v navzkrižju s faktično

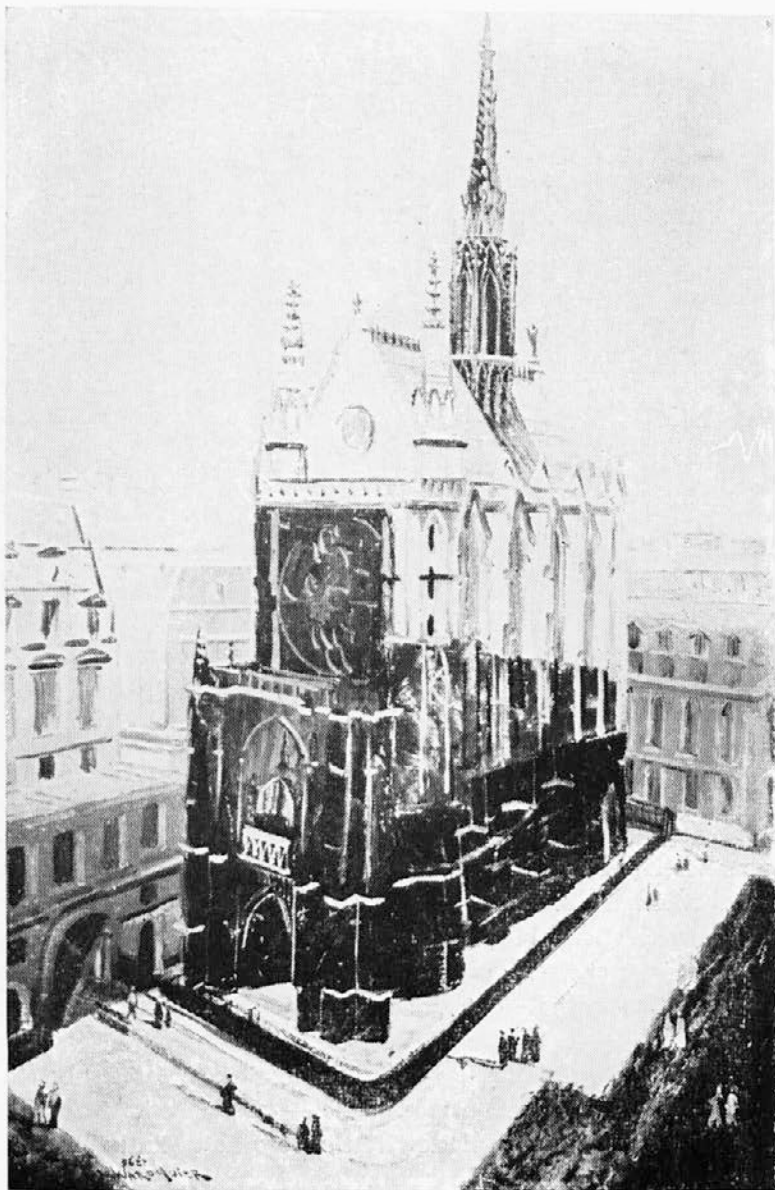
Saša Santel — Motiv z Jezerskega — Olje

plastičnostjo teles in oblik, je podoba »Doma« ta način le še usovršila. V slovenski umetnosti pač ni naslikanega prostora, ki bi bil po svojem konceptu tako naturalističnega porekla kot je izba na tej sliki in vendar tako ploskovita prostornina. Svetloba, ki pri Ažbetu s svojo čadnostjo, dimnatim sfumatom vse veže in spaja v eno, ona pri Petkovšku s svojimi gladkimi in ploščatimi refleksi medsebojno ločuje — pravi simbol, nehoteni simbol duševne razločenosti oseb.

In tudi v sami poedini formi vedno bolj ugaša renesančna lepota okrogline in prav tam izvirajoči način modelacije — tu pri Petkovšku hoče okrogline nastati le preko oglatosti, ploskovitosti, skoro na način kubistov in vsaka krivulja je tu v svojih sestavinah razstavljena premica. Še stvari in osebe so otožne radi tega svojega objektivnega razpadanja, vedno bolj se v psihološkem jedru človeka razširja premoč zavesti in zavestnosti, intencija umetnika se pa od upodabljanja dejanskega sveta vedno bolj obrača k analizi umetniških izrazil.

V Petkovškovi sliki »Doma« so vsi ti dogodki neverjetno jasno in zgoščeno prisotni. Škoda je, da je rana umetnikova smrt nadaljnji razvoj preprečila.

Od genrea, smo dejali, ločuje ta in taka Petkovškova dela njih avtobiografičnost, to je povezanost z osebno usodo. Ta ni redno v takem razmerju s splošno umetniško vrednostjo umetnine, da bi ji bila vsepovsod in vselej v prid. V Petkovškovem primeru, se pravi v času, ko je nastala slika »Doma«,

Henri de Waroquier — Sainte Chapelle Paris — Olje — Pariz

je bilo pa tako, da je ta navezanost na osebno usodo umetnika bolj in bolj predstavljala le ono smer umetnosti, ki ji pripada bodočnost. Zato je ravno ta osebnodoločena fiziognomija nosilka njene občečloveške in občeveljavne vrednosti — slika »Doma« je radi tega umetnina, ker je tako tesno združena z usodo slikarja, ker je to zares »Petkovškov obraz«. Iz nje odseva v malem vse usodno dogajanje v evropski umetnosti onega časa, v katerem je nastala.

R. Ložar.

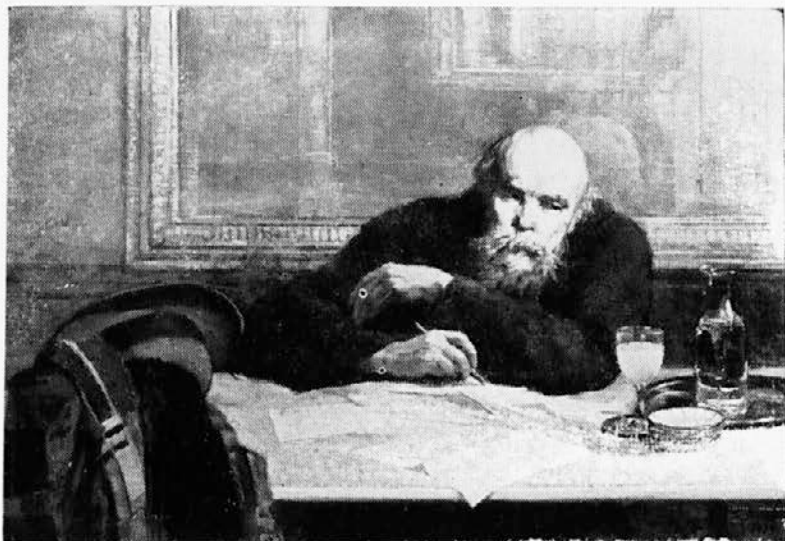
Georges Kars — Braziljanka — Olje — Pariz

Komu bi mogel koristiti, komu bi mogel služiti? Nekaj je v moji notranjosti, kaj je to?

Ljudje, ki ne morejo delati, so pogosto zaprti v neki strašni ječi. Ne moglo bi se reči, kaj jih zapira, obdaja z zidom, zasipa z zemljo, toda občuti se mejo, rešetko in zidove in nato se vprašamo: »Moj Bog, ali je vse to za dolgo, za vselej, ali za večnost? ...«

V slikah bi hotel izraziti nekaj tako pomirjevalnega kakor je glasba. Naslikati bi hotel može in žene s tistim izrazom večnosti, katere nimb je bil včasih simbol in ki ga iščemo v izžarevanju in trepetanju barv.

Van Gogh,

Bacchi — Podoba Verlaine — Olje — Pariz

Bohumil Markalous

KAJ JE UMETNOST

1. Uvod: O molčanju

Vaškal reče učenemu Bahvi: »Uči me, o spoštovani, kaj je Brahm!« On pa je molčal. Tedaj vpraša Vaškal v drugič, a Bahva je zopet molčal. V tretjič je tudi molčal. Vaškal reče: »Zakaj ne nočeš učiti, spoštovani?« Tedaj reče Bahva: »Saj te učim, toda ti tega ne razumeš! Brahm je molčanje.«

Tako bi lahko odgovorili tudi na vprašanje, kaj je umetnost. Tudi umetnost je tiho, molčeče doživljanje nedognanih globin človeške notranjosti.

Toda mi moramo govoriti o umetnosti. Razumeti morate našo zadrego in naše težave. Tembolj, ker se moramo izogniti vsem tujim, strokovnim besedam, učenemu in filozofsko vzvišenemu jeziku, vsem zamotanim razlagam in prikazovanju. Lahko bi napisali knjigo iz pregovorov, izrečenih o umetnosti in so to tudi brez dvoma mnogi znameniti pregovori. Nič manj ne bi bila lažja naloga, ako bi dali besedo pesnikom. Toda to bi bilo najbrže tako početje, kakor če bi sedli h klavirju, zaigrali Smetanove »Sanje« in rekli: tako, sedaj veste, kaj je umetnost!

Poskušali bomo torej s preprosto razlago.

2. Naravna in duhovna resničnost

Razvoj človeške duševnosti je v širokem in globokem prodiranju v zavedanje samega sebe. Kdor se zavé samega sebe, zre v svojo notranjost. Samozavest je v nasprotju s stanjem, ko se človek seznaja s stvarmi, ki so okrog njega, ko živi od tega, kar se godi okrog njega, v zunanem objektivnem

Jean Penicault — Beg v Egipt — Email — Victoria and Albert Museum v Londonu

svetu, kot je to primer še v večji meri pri primitivnih narodih, ali pa pri otrokih v zgodnjem razvoju! Kakor hitro se je pričela porajati v človeku samozavest, da je njegova bitnost različna od drugih, zaprta v lastno telo in več ali manj samoupravna, je nastala ločitev zavesti lastnega »jaza« od vsega onega, kar nasprotuje tej zavesti.

Tako sta nastala dva svetova, dva prepada, v katera ni mogoče pogledati brez groze in strahu: na eni strani notranji duhovni svet in na drugi strani zunanji svet, ali z drugimi besedami dvoje resničnosti: ena duhovna, druga — resničnost narave.

Naši najvažnejši čuti so vid, sluh in tip. Naša izobrazba pozna zaradi tega vidne, slušne in tipalne znake uglajenosti. S poglobitvijo v samega sebe je človek spoznal razne smernice svoje duševnosti, tako n. pr. logično presojanje, drugič zopet, da je njegova duševnost zajeta v čustveni razgibanosti, včasih pa, da je njegova duševnost ubrana za izvrševanje gotovih pojavov notranjega ali zunanjega sveta.

3. Človek občutja in duhovni človek

Po tem, kar smo rekli o notranjem in zunanjem svetu, razločujemo dve vrsti ljudi: človeka občutja, katerega sodba se opira v glavnem na občutene prenose iz prirodnih dejstev in duhovnega človeka, čegar nazori, sodba, občutki in svobodno življenje izhajajo bolj iz samostojne duševne dejavnosti.

Naša gospodarica — Natura živi od tega, kar je otipala, videla, slišala, okusila in ovohala. Ako bi se njena duševnost dejansko omejila samo na čutne izkušnje, bi bila gospa Natura na živalski stopnji. Toda to ona ni. Sa-

Amedeo Modigliani — Portret dame — Olje — Pariz

movoljnega duševnega udejstvovanja se niti gospa Natura ne more ubraniti. Natura je bister človek, ki se zaveda snovnega življenja. Sâmo da v pisani besedi ali govoru, za njo ne velja omejitev na naravo. Gospa Natura se niti ne zaveda, da ni nič podobna človeškemu govoru v naravi, da je govor umotvor človeškega duha. Niti besed svetega pisma ne meri gospa Natura po prirodni resničnosti. Besede jo zapeljejo v pekel ali v raj, izraža se ogorčeno zoper one predstave, ki so osnovane na temeljih ustvarjalnega zaklada duševnosti.

(Nadaljevanje)

(Prevedel dr. R. He-y)

Pierre Auguste Renoir — Deklica z rožami — Olje — Pariz

Miran Jarc

SONET

Mar pojem sebi sam in samo zase,
ker nisem ekonom in fabrikant,
naj grem po poslušavce v Samarkand,
naj čakam tristo let na druge čase?

Vrtnar je skrižal črni tulipan
in zeljarjem poslal ga na razstavo.
Ojoj, vsakdo od njih si beli glavo,
kako bi skuhal ga, pa vse zaman.

Z oblaki se igrata dan in noč
od vekomaj. Komu ta igra v prid?
Dovolj o tem vam pratikar pove.

Ves svet za vas že davno je razkrit
Bog je kdor vam pokaže bič in moč,
a kos mesa samo vam je — srcé.

Vincent van Gogh — Arleška krajina — Olje — Pariz

Alojz Gradnik

JESEN

Že praproč rumeni in že otava
orošena vsak dan na koso čaka.
Na njivi, kjer ni žita več in maka
z motikami krompir se okopava.

Zori že grozdje, jabolka rudeča
vise na vejah, ose in sršeni,
brenčoč odnašajo jim sok medeni
in dan vse krajši je in noč se večja.

Odpрте kašče zdaj so in kleti,
da svetkujoča hiša bo sprejela
njiv blagoplođnih pisane spomine.

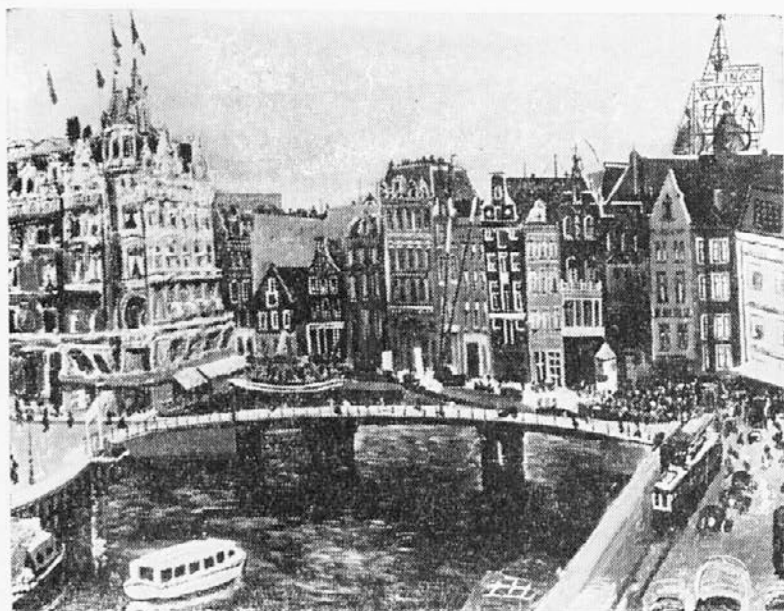
Zaprte bodo speč, potem vse dni
družina čakala bo, ko čebela,
ki čaka v panju, da ji zima mine.

Vincent van Gogh — Lastna podoba — Olje — Pariz

Hočem sugestivnih barv, hočem izraziti ljubezen dveh zaljubljenцев, zakon dveh, ki se izpopolnjujeta, njuno stapljanje in njuna nasprotovanja, tajinstveno trepetanje glasov, ki se približujejo; izraziti misel z izžarevanjem svetlega tona na temnem ozadju ... vročico nekega bitja z žarki zahajajočega sonca ... izraziti z rdečim in zelenim strašne človeške strasti.

Van Gogh.

Moisé Kisling — Amsterdam — Olje — Pariz

Michelangelo

ŠESTINŠESTDESETI SONET.

Življenja mojega je konec dneva
po burnem morju in na trhljem brodu
pristal sedaj k občestvenemu produ,
kjer zlo in dobro obračun zahteva.

Poznam zdaj domišljijo svojo ljubo,
ki mi malik bilá je in kraljica,
vem kako varajo nje gladka lica
in kaj si sleherni želi v pogubo.

Ljubezni misli, jalova igrača,
kje zdaj ste, ko se dvojna smrt mi bliža?
Gotov sem ene, druga mi preti.

Ne čopič, dleto ne, ne vpokoji
duhá, ko se k Ljubezni zdaj obrača,
ki nam v objem vsem roke širi s križa.

Prevedel Al. Gradnik

Lučanski — Bron — Pariz

Husein Wais Kašifi

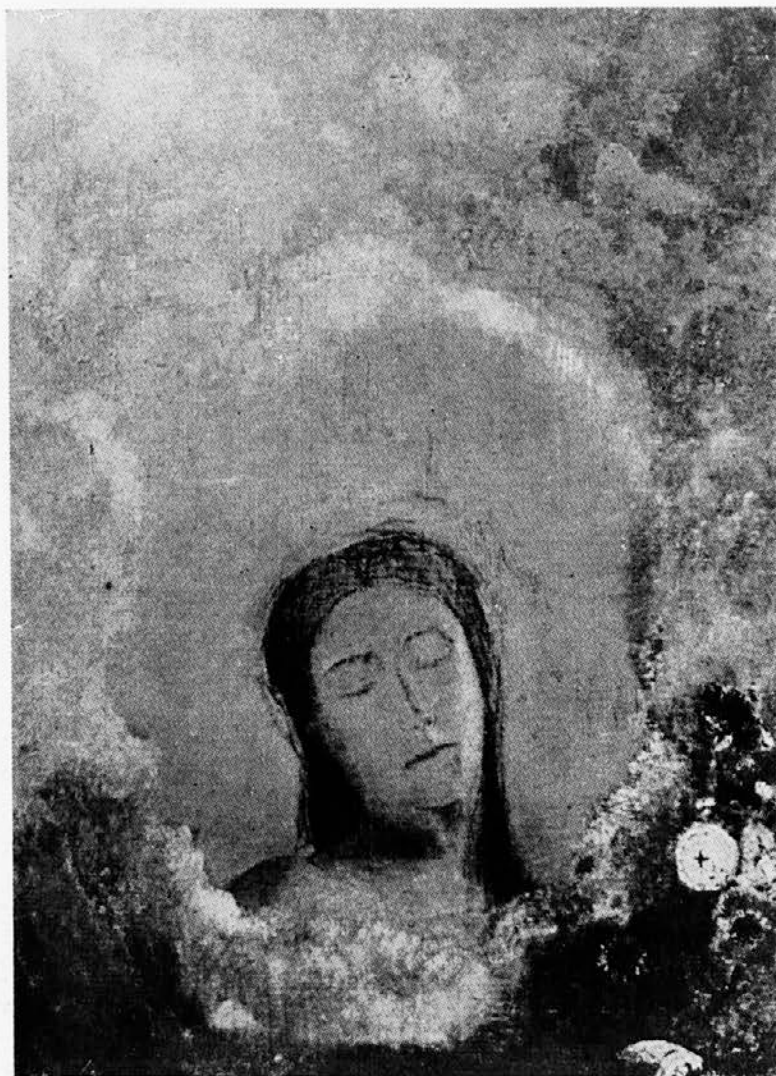
POGLED NA SVET

Če pridobil bi ves svet,
čemu radost — saj to ni nič!

In če zgubil bi ves svet,
čemu bolest — saj to ni nič!

Preidejo bolesti in radosti,
ne meni se za svet — saj to ni nič!

Prevedel Fr. Tominec

Odilon Redon — Zaprte oči — Olje — Pariz

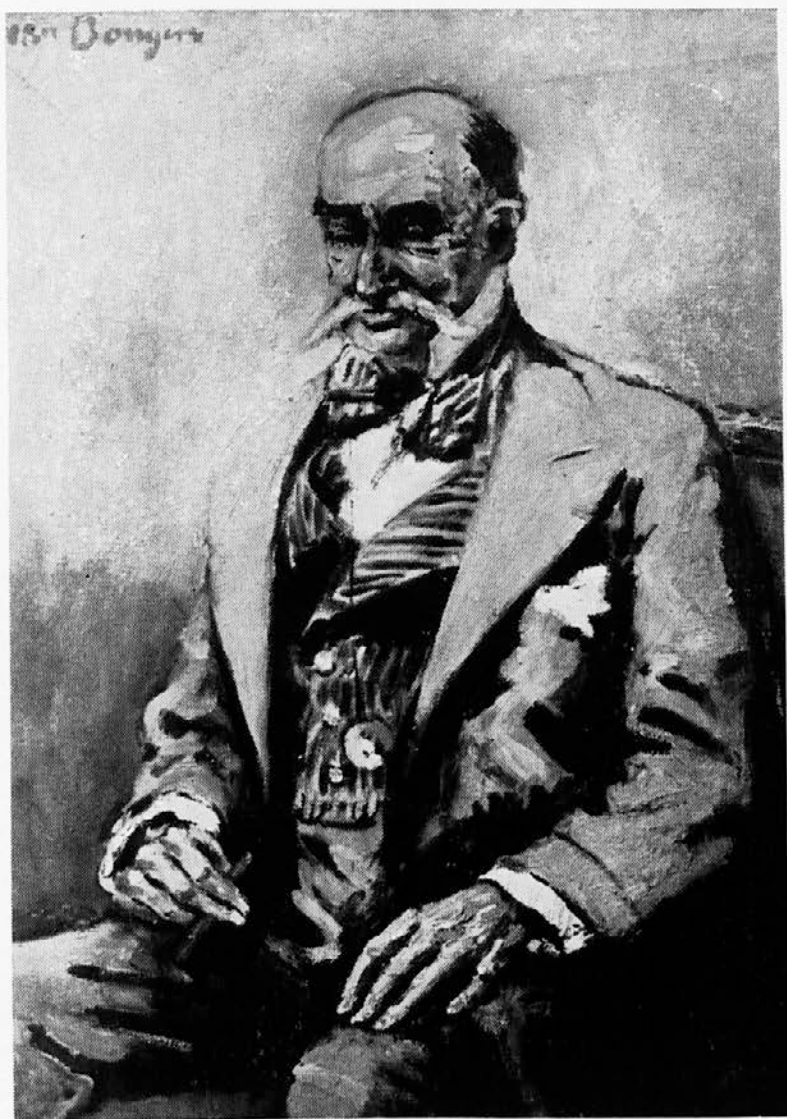
A. N. Majkov

POLJUBILA BI IZ VSEGA TE SRCA . . .

Poljubila bi iz vsega te srca,
a kaj, ko videl bi me mesec,
videle zvezdice jasne;
zvezda se z neba utrne,
in morju sinjemu pove,
sinje morje reče veslom,
vesla Janu ribiču rečejo,
a pri Janu — ljuba Mara;

in če Mara to izve —
v okolici vsi zvedo;
kako sem v mesečni te noči
spustila v divni vrt dehtečl,
te božala in poljubovala,
kako srebrna jablan naju
je s cvetovi obsipala.

Prevedel Fr. Tominec

Van Dongen — Podoba Američana — Olje — Pariz

Modiglianijeve slike nam lahko ugajajo, ali pa nas motijo. Umetnikova ostra, agresivna in oblastna osebnost ne dopušča nobene prilagoditve. Za gledalca, ki hoče Modiglianija doumeti, je neobhodno potrebno, da razpolaga z enakimi kvalitetaami dojemanja in občutljivosti, kakor jih je imel umetnik pri svojem umetniškem podajanju. V nasprotnem primeru je nerazumevanje neizbežno.

Modigliani je bil resničen umetnik v življenju in v umetnosti in se je zanimal samo za absolutne vrednote, bodisi pozitivne ali negativne. Povprečnost ga ni zanimala. Ljubil in študiral je bitja, pri katerih je slutil dobro ali slabo in se je neodvisen od moralnih vodij množic opiral samo na svojo lastno naruro. Njegova uporniška in bogata umetniška duša se je dvignila do idealizacije onih bitij, ki jih smatramo kot manj vredna: Modigliani je bil plemič, toda človečanski.

Giovanni Scheiwiller.

Penčo Georgiev — Dvorišče — Lesorez — Mestna občina Ljubljanska

O LJUDSKIH PODOBAH

Najsi so kulture posameznih dob še tako zajemale preprostega in zemlji vdanega kmečskega človeka in ga vsaka po svoje oblikovale, dná njegovega duševnega bistva, kakor se nam prikazuje od davnih pračasov, so le malo izpreminjale. Izrazi verovanj poljedelca ali davnega lovca so v vseh dobah presenetljivo enaki ali vsaj med seboj podobni. Mimo pravljič, pripovedk ter njih mitičnih likov naj pojasnimo zlasti poslanstvo podobe v življenju pračloveka, ki je njegov dom bila skalnata zijalka, jama, v zvezi s tem pa položaj in službo podobe v poznejših zgodovinskih stoletjih. Znano je, da so pred leti odkrili številne jame ali zijalke predzgodovinskega človeka, lovca, hkrati v teh jamah pa mnoge risbe in slike, večinoma vreze v skalo ali v glino. Ena teh risb je predstavljala s sulico zabodenega bizona, druga mamuta v lovski pasti, tretja slona z rdečim srcem, druge zopet čredo jelenov, ki jih zasleduje lovec, medvede, hijene in končno med drugim tudi človekovo roko. Velika in strašna je bila borba predzgodovinskega jamskega človeka z naravo, s katero se je nemalokrat bıl za eno in isto streho, s katero si ni bil prav nič na jasnem in ki se mu je spričo tega neprestano objektivizirala v celo vrsto različnih demonskih prikazni. Naravo in njene predstavnike ustraho-

Pauline Peugniez — Kompozicija -- Olje — Pariz

vati ter se pred njimi vsaj zavarovati, to je bila njegova velika naloga, to je bilo njegovo prevažno življenjsko vprašanje, ki je reševalo njegov obstoj na svetu. Ako je torej ta zagonetna narava v podobi različnih živali, viharjev, povodnji, ledu itd. prežala nad njim liki zlonosna senca, potem nikakor ne smemo misliti, da si je živalske podobe vrezal v steno zategadelj, da bi si z njimi jamo takó okrasil kot na priliko današnji meščan svojo sobo. Funkcija risb in slik raznovrstnih živali v pračlovekovi jami nikakor ni bila estetska, ampak odločno — kultno magična. Z drugimi besedami: predzgodovinski človek-lovec je z jamskimi podobami čaral. Ko se je odpravljaj

Radoje Hudoklin — Puščica za milodare — Bron
Cerkvica na Sljemenu pri Zagrebu

na lov na bizona, je vrezal v skalno steno žival, prebodeno s sulico. Zdaj je bil lov olajšan, kajti takšna podoba je bila po njegovi uveri čarodejna in z njo je žival že tako rekoč premagal in jo ubil. In če je narisal slona in vanj pobarval rdeče srce, je s tem čaral srečen lov in si uglasil pot do živali, ki jo bo zadel naravnost v srce, gibalo slehernega življenja. Z živalsko ali kako drugo podobo pa se je pradačni človek tudi zavaroval pred živaljo, da ga ne bi ponoči napadla. Na sličen način se je obvaroval pred raznimi drugimi strahovi in demoni. Upodobljena roka na steni pomeni v govorici diluvialnega lovca, da je jama v njegovih rokah in da se je nobena sila ne sme in ne more polastiti. Na kratko: prve podobe na svetu so bile ozko povezane s primitivnim verskim nazorom tedanjega človeka. Prve podobe so bile magične, čarodejne, kar se pravi: one so napadale, ustrahovale in ščitile.

Ena od najstarejših zgodovinskih dob, na priliko egipčanska, nam glede podobe ne razodene bistveno prav nič novega. Seveda tu ne gre več za živali, nego za druge stvari. Na slikah, ki so jih našli v podzemeljskih grobovih egipčanskih faraonov, je bil upodobljen nekdanji vladar sam, okrog njega pa vse tisto pestro življenje, ki ga je užival tedaj, ko je bil še živ. Faraon naj na poti v onostranstvo ne pogrša nobenega veselja ali pomanjkanja, vse naj

Radoje Hudoklin — Puščica za milodare — Bron
Cerkvica na Sljemenu pri Zagrebu

mu v obilni meri stavijo na slikani grobni podobi na razpolago. Stvarno stanje je torej zopet enako kakor pri predzgodovinskem človeku, in sicer: to ni podoba faraona, to ni podoba življenja, ki ga je za žive dni okušal, nego faraon sam in njegovo življenje samo, kakor ga je živel in živi zdaj v onostranosti.

In po teh primitivnih in najstarejših zgodovinskih časih z visoko razvito kulturo je služba podobe skozi vsa bodoča zgodovinska stoletja ostala malodane ista in se v bistvu zopet ni prav za prav nič izpreminjala, pa najsi je bila podoba podedovani poganski mitični simbol, od roda do roda prehajajoče kultno-magično znamenje ali pa izraz krščanske veroizpovedi in prikaz njenih svetniških likov, ki so v kmečki sobi sčasoma zavzeli mesta pregnanih poganskih bogov ter hišnih duhov. Glede prvega, t. j. mitičnih simbolov in čarodajnih znamenj, nam ni treba segati predaleč. V slovenski kmečki hiši v Ziljski dolini bomo ugledali med drugim lepo izrezljano otroško zibelko, na njenem vzglavju ali vznožju pa bomo našli naslikano peterokrako zvezdo ali pentagram. Ta pentagram na zibelki prisposablja ziljskega demona »trota-moro«. Po ziljski uveri trota-mora prav rada tlači otroke, speče v zibeli, ter jim pije tudi kri. Loti se živine, zato trota-moro »umavajo« še na hlevna

Fran Pavlovec — Zaga — Olje

vrata. Peterokraka zvezda je ljudska šifra za moro ter nima na otroški zibelki ali na hlevnih vratih prav nobenega drugega namena kot čarati, t. j. preganjati zlega duha in zavarovati pred njim otroke in živino.

Kar se tiče krščanske ljudske podobe, pa mislimo, da se njen položaj v »bohkovem kotu« kmečke sobe prav malo ali nič ne razlikuje od čarodejnega opravlja ravnokar omenjenega ziljskega znamenja. Ako govorimo o krščanski ljudski podobi, tedaj mislimo v prvi vrsti na stare, pristrčno in preprosto slikane svetniške podobe na steklo, mislimo na ljudske lesoreze, ki jih je z veliko pobožnostjo in intuicijo izrezljal brezimen podobar. Podobe na steklo in lesorezi večinoma predstavljajo božje osebe in dogodke, med njimi Jezusa Kristusa na križu ali v naročju Matere božje, ljudstvu nadvse priljubljeno Devico Marijo sedmerih žalosti, dalje sv. Jurija, sv. Martina, sv. Štefana, sv. Miklavža, sv. Roka, sv. Antona, sv. Valentina, sv. Florijana, sv. Jožefa, sv. Barbaro, sv. Ano, sv. Lucijo, sv. Nežo in še vse polno drugih svetnikov in svetnic, ki njih mučeniško slavo in uspešna patronatstva ponazarjajo mnogoštevilni atributi (n. pr. mučilna orodja, živali, deli telesa, itd.). Podobe krščanskih svetnikov in svetnic v bohkovem kotu ali kje drugje v izbi prinašajo kmečki družini obilo blagoslova in jo varujejo vsega hudega: bolezni, slabe letine in drugih nesreč. Mimo tega podoba, slikana na steklo, že s svojimi ostrimi, presvetlimi barvami odganja nezgodo ali zlo od hiše, v njeni živopisnosti je skrita tajna moč vseobsežnega blagoslova. Slično tudi lesorez

Pietà — Ljudski lesorez iz XVIII. stoletja — Muzej v Olomoucu

s svojim črno-belim svetom in živimi barvami, s svojo jedrnato kračino, v kateri prinaša predmet, ali pa s svojimi krepkimi, robatimi črtami, urezi (prim. primitivne rezbarije na stropnih tramovih) glasno opozarja na upodobljeno božjo osebo ter na vso moč učinkuje. Zlasti pa so seveda pomembne in učinkovite one podobe, ki jih romarji prineso domov kot spominke s staroslavniških božjih potov. Podoba, ki predstavlja slovečo Mater božjo znamenite božje poti in njena čudodelstva, je tudi sama čudežna in zelo dobrodejna. Svoj izvor pa ima največkrat v veliki čudodelni podobi v romarski cerkvi.

Nastanek romarskega svetišča kje na gori običajno pojasnjuje posebna legenda. Večinoma takole: Pastirju se je porazgubila živina. Šele po dolgem

Prenos Marije v novo cerkev — Ljudski lesorez iz XVIII. stl. — Nar. muzej v Pragi

iskanju najde drobnico na posebnem kraju. Vsa skupaj je zbrana in kleči pred grmovjem, pod katerim se blešči podoba Marije Device v nadnaravnem siju. In še pastir poklekne pred to podobo, ki se je tako skrivnostno pojavila, ter jo prične molit. Nato prihitijo še drugi ljudje in vsi ugledajo v podobi božji namig, zgraditi na tem mestu cerkev, posvečeno Mariji. Po dokončani zgraditvi romarske cerkve se šele razodene čudodelnost Marijine podobe v vsej veličini. — In kakor so se iz osrednje legende in prvotnega čudeža počele oblikovati in množiti nadaljnje legende in legendarne govornice, tako so se okrog glavne cerkvene podobe čudodelne Matere božje pojavile različne ljudske podobe, ki je vsaka na svojstven način skušala prikazati Marijo in njena čudodelstva. Resnično, čudodelna podoba slavne božje poti je kakor

Jezus v vrtu Getsemani — Ljudski lesorez iz XVIII. stoletja — Narodni muzej v Pragi

rojišče, matica mnogih ljuskih podob, ki v kmečki hiši ustvarjajo zopet nekakšno božjo pot ali cerkev v malem.

Božjepotniška ljudska podoba je svoje dni več ali manj svečano prihajala v hišo. Razen romarjev jo je mnogokrat prinesel podobar sam. Tako poroča neki poljski duhovnik (prim. Ferdiš Duša: *Lidový dřevoryt XVIII. a XIX. století*, 1938. str. 15): »Podobar, ki je nudil na prodaj svoje podobe in obiskoval posamezne župnije, je vstopil v vsako hišo. Tedaj so stanovalci prenehali delati in so se zbrali okrog podobarja. Ta pa jim je najprej čital evangelij pretekle nedelje, za kar je prejel vbogajme. Nato je razložil svoje blago ter je od hišnega očeta kupljeno podobo sam pritrdil na najprimernejše mesto.« — Prav tako je našemu slovenskemu ljudstvu romarska ljudska po-

Marija sedem žalosti iz Banske Štiavnice — Ljudski lesorez iz XIX. stoletja

deba dragocen in svet spomin, ki ga je treba skrbno čuvati. Gorenjske matere in očetje čestokrat še na smrtni postelji goreče naročajo svojim sinovom in hčeram, naj pazijo, da ta ali ona podoba ne bo nikoli odšla od hiše, kajti ona da je bridko lep spomin na božjo pot in hkrati najboljši varuh doma.

Ob reprodukcijah čeških in slovaških ljudskih lesorezov bi lahko mnogo in poučno razpravljali o oblikovno-umetniških vrednotah ljudske podobe. To in marsikatero drugo plat smo zavoljo tega zamolčali, da smo z versko-narodostlovnega vidika tem bolj osvetlili in poudarili resničnost.

Opozoriti pa moramo na pomembno češkoslovaško ljudsko umetniško publikacijo Ferdiša Duše (Ferdiš Duša: Lidový dřevoryt XVIII. a XIX. století,

Dekle na petelinu — Ljudski lesorez iz XVIII. stoletja — Muzej v Valeškem Mezirihu

1938), ki jo je bogato opremljeno z reprodukcijami lesorezov izdal dr. Antonin Novotný iz Brna in sicer kot privatni tisk v 250 izvodih. Kot uvod v knjigo je F. Duša prispeval tehtno pisano razpravo o češkem, slovaškem ter deloma o poljskem ljudskem lesorezu. Ta razprava prinaša poleg dognanj, ki se tičejo izključno češkega in slovaškega lesoreza, tudi dokaj resnic, ki veljajo v marsičem za nas. Pri tem mislimo na tista poglavja v njegovi razpravi, ki prodirajo v umetniško delavnico ljudskega lesorezca. — V tekstni del knjige spadajo podrobni podatki o posameznih, od avtorja najdenih lesorezih, ki jih je skupno z nekaterimi poljskimi reproduciranih 36 na ročnem papirju. Lesorez upodablja največkrat Mater božjo, Jezusa Kristusa,

Devica Marija — Slovaški ljudski lesorez iz XIX. stoletja

sv. Janeza Nepomuka, sv. Jurija, med drugimi pa v mitološko erotiĉnem pogledu zanimivo deklico na petelinu, dalje ovĉke, roĉe v vazi, huzarja na konju, uro itd. Na teh številnih lesorezih 18. in 19. stol. zelo dobro opaĉamo, kako se prvotna sila vizuelne neposrednosti in stopnjevano obĉutje za ĉloveĉsko boleĉino (prim. lesorez iz 15. stol.) Źe spreminjata v dekorativno zavest in tiho linijo ritma (prim. uvod F. D.). — Knjiga dela vso ĉast avtorju in izdajatelju in je brez dvoma vredna, da jo pozna vsak, kdor se bavi z ljudsko umetnostjo.

Knjiga je izĹla v bibliofilski numerirani izdaji kot privatni tisk, s katerim pozdravlja primarij dr. Antonin Novotný iz Brna dvajsetletnico obstoja svobodne domovine.

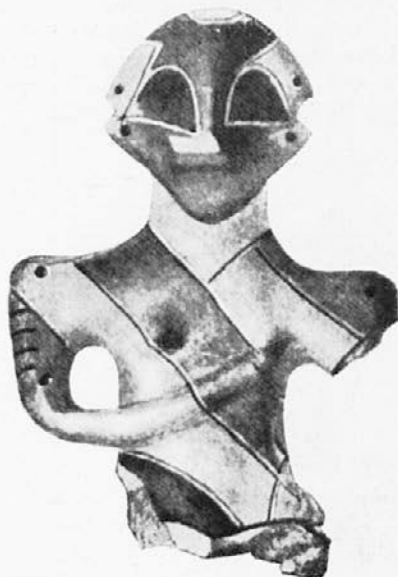
B. Orel.

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

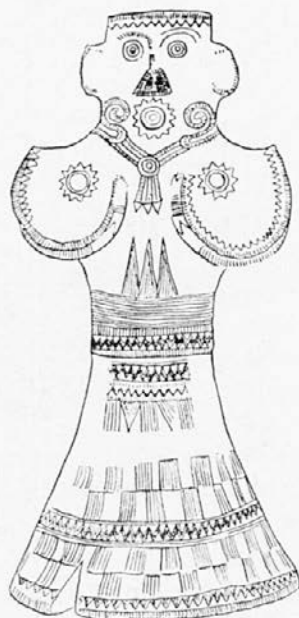
Mestna občina ljubljanska je razpisala natečaj za načrte za novo meščansko šolo na Viču. Prvo nagrado je prejel inž. arh. Vinko Glanz (8000 din), nadaljnje nagrade inž. arh. Pavel Göstl (2500 din), inž. arh. Edvard Ravnikar (5000 din), inž. arh. Milan Sever (2500 din). Ni dvoma, da bodo slični razpisi natečajev, ki omogočajo sodelovanje vsem arhitektom pri reševanju urbanističnih nalog našega mesta, znatno poživeli umetnostno sodelovanje in udejstvovanje lepega števila naših arhitektov.

Celjska mestna občina z županom Al. Mihelčičem na čelu, je v tem letu zelo izdatno podprla naše umetnike. Za nakup del z razstave Celjskega kulturnega tedna je izdala preko 11.000 din. Po eno delo je odkupila od razstavljalcev: Didek, Napotnik, Tratnik, Sirk in Klemenčič. Nadalje sta bila letos izdeležena tudi dva portreta celjskih županov in sicer dr. J. Hrašovca (Mirko Šubic) in dr. Al. Goričana (Fran Tratnik). Zeleti je, da bi sledile mestni občini tudi druge javne ustanove.

Umetniška trojica G. A. Kos, Miha Maleš in France Goršc bo imela v oktobru t. l. v paviljonu »Cvijete Zuzorič« v Beogradu večjo razstavo. Ista razstava bo v novembru t. l. v Ljubljani.

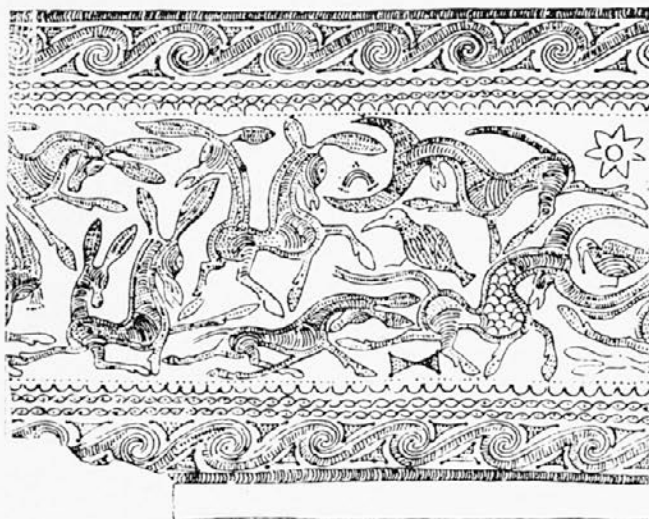
Glinasta ženska podoba iz Vinče v Srbiji

Bronasta ženska podoba iz Kličevca

V okviru Celjskega kulturnega tedna se je vršila v času od 1. do 12. maja tudi likovna razstava. Razstavljalci so: Zoran Didek, Dore Klemenčič, Miroslav Modic, Albert Sirk, Cvetko Ščuka in Fran Tratnik ter kiparja Ivan Napotnik in Edvard Salezin. Skupno 55 del, katere je izbrala žirija (G. A. Kos, dr. Fr. Šijanec in upravnik Ivan Zorman). Razstavljalci so dodali še nekaj del izven žirije in izven kataloga. Razstave so se udeležili v Celju in celjskem okrožju živeči in delujoči likovni umetniki s Celjanom Tratnikom kot gostom. Obisk razstave je bil izredno lep — z dijaštvom preko 4300 obiskovalcev!

V okviru XX. mednarodnega katoliškega esperantskega kongresa je bila v Jakopičevem paviljonu umetnostna razstava, ki jo je priredil ljubljanski umetniški salon Antona Kosa. Zastopani so bili Bulovčeva, Cuderman, Cargo, Gaspari, Jakac, Jakopič, France Kralj, F. Košir, Pavlovac, Slapernik, Smerdu, Smrekar, Sedej, Avgusta in Saša Šantel, Mirko Šubic, Tratnik, Bruno in Ivan

Bronasti pas iz 7. stol. pr. Kr. iz Kavkaza

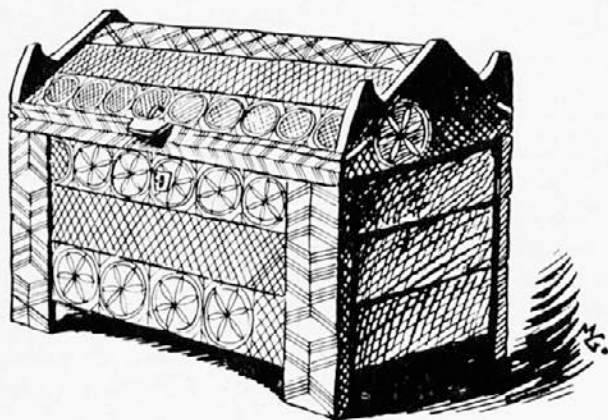
Vavpotič, Zajc in Zupan. Razstavljenih je bilo skupno 159 del.

Pri natečaju za izdelavo skic za spomenik kralja Aleksandra I. v Nišu sta prejela prvo nagrado (16.000 din) zagrebški kipar Anton Avguštinčič in arhitekt Drago Galič.

Biennale XXI v Benetkah. Na tej veliki mednarodni razstavi so bile razdeljene sledeče nagrade: Hermann Hubacher, kipar iz Züricha (Mussolinijeva nagrada 25.000 lir), španski slikar Ignacio Zuloaga (Mussolinijeva 25.000 lir), nagradi mesta Benetk po 25.000 lir sta pre-

jela kipar Venanzio Crocetti in slikar Felice Casorati, nagradi grofa Volpija po 5000 lir za grafiko pa sta prejela Blair. Hughes Stanton (Anglija) in Mario Delitala (Italija).

Za Moderno galerijo v Ljubljani, ki jo bodo gradili z mecenatskim darilom redbine Hribar in s podporo banke uprave, so bili pred kratkim objavljeni načrti s podrobnim popisom. Zgradba bo ustrezala vsem sodobnim načelom gradbene tehnike in bo v vsakem pogledu impozanten dom slovenske moderne likovne umetnosti.

Prekmurska skrinja iz 18. stoletja — Etnografski muzej v Ljubljani

Situla iz Hallstattske dobe — Narodni muzej v Ljubljani

Vzhodnoslovaški muzej v Košicah je priredil od 16. julija do 31. avgusta 1938 veliko razstavo slovaške likovne umetnosti. Zastopanih je bilo nič manj kot 65 slikarjev, kiparjev in grafikov s skupno 134 deli. Med drugimi so bila razstavljena tudi pri nas znana dela pokojnega Mikuláša Galande.

Mednarodni odbor zgodovinarjev likovne umetnosti je zasedal v Pragi v juliju tek. leta. Udeležil se ga je tudi slovenski univ. prof. dr. France Stele.

Leonardo da Vincijeva zbrana dela bodo razstavljena na veliki razstavi v Milanu, ki bo otvorjena v septembru tek. leta.

V Monakovem je bila v juliju tek. leta druga velika razstava nemške likovne umetnosti. Obsegala je 1158 del. Prevladovali so akti z močno erotično noto, delavnice, tovarne, slike kmetov, družinskega življenja, priljubljeni motivi so tudi podobe mož SA-oddelkov.

Ker je kritika likovne umetnosti v III. rajhu uradno prepovedana, so se morali poročevalci omejiti samo na opise razstavljenega gradiva brez vsake graje. Vsa poročila zlasti podrobno opisujejo sliko predsednika državne zbornice za likovno umetnost prof. Adolfa Zieglerja »Boginja umetnosti«, ki predstavlja popolnoma golo damo, o kateri pravijo poročevalci, da je naslikana »na las« natančno.

Keramična posoda iz kamene dobe na ljubljanskem barju

Slovenski okrasni na mašnih plaščih
Narodni muzej v Ljubljani

Praški barok. Praško umetniško združenje Umělecká Beseda je organiziralo v Valdštajnovi palači v Pragi pod gornjim naslovom eno največjih umetniških razstav zadnjih časov.

Razstava sama, gledališke predstave in koncerti baročnih skladb so ljubitelja v polni meri seznanjali z duhom čeških umetnin 17. in 18. stoletja, pa tudi zgodovinarju umetnosti se je nudila edinstvena prilika, da se je poglobil v vlogo baroka v češki preteklosti. Razstava je tudi prepričevalno pokazala notranjo silo naroda, ki je kljub valu bede v tridesetletni vojni, preganjan in iztrgan iz rodni mest, oživel in vzcvetel v umetninah, ki jim tudi v svetovni umetnosti zlepa ni primere. Posebej je razstava osvetlila vlogo v estetski formaciji češkega baroka, ki sta jo imela dva velika kiparja Ferdinand

Maximilian Brokov in Matyáš Bernard Braun ter slikarja V. V. Reiner in Brandl.

Ob tej priliki je tudi izšel zanimiv literarno kritični esej, ki ga je napisal eden najboljših poznavalcev praškega baroka Arne Novák: Praha barokni (Založba Fr. Borový, Kč 35). Publikacija je izšla sočasno v treh jezikih (češko, francosko, angleško) s številnimi reprodukcijami najpomembnejših umetnin praškega baroka. Esaj sam je napisan pesniško sugestivno in bo gotovo za dolgo časa najlepši spomin na barčno Prago.

Avtor sam pravi ob zaključku eseja v opombi, da je vselej skušal podati barčno dušo Prage v vsej neposredni resničnosti. Spomin na preživete dobe, naj bi bil ta esej tudi v sedanjosti, ki se je nepričakovano v literaturi in umetnosti z zaupanjem in s simpatijami obrnila do baroka.

»Mánes«, društvo likovnih umetnikov v Pragi se že mnogo let trudi z izdajo primerne literature, ki bi laiku, obiskovalcu razstav in ljubitelju umetnosti sploh vzbudila smisel za umetnost in ga obenem približala pojmovanju moderne umetnosti. Prvi tak poizkus je zbirka monografij »Prameny«, o kateri smo v naši reviji že poročali, sedaj sledijo knjige o umetnosti z nazivom »Abeceda umetnosti«, ki jo urejuje prof. dr. Jaromír Pečírka, docent Karlove univerze. Posamezni zvezki te knjižnice imajo edini cilj, poučiti nestrokovnjaka o nastanku umetniških del in o ocenjevanju starih in sodobnih umetnin in obenem popularizirati umetnost vseh modernih smeri.

Avtorji posameznih knjig so najuglednejši češkoslovaški zgodovinarji umetnosti in kritiki (dr. Matějček, dr. Pečírka, dr. Novotný, dr. Markalous, slikar Emil Filla in mnogi drugi. Letno bodo izšli 4 zvezki, vsak po 32 strani besedila s 16 podobami.

Iz prvega cikla in sicer iz knjige dr. Bohumila Markalousa: Kaj je umetnost smo prinesli odlomek v prevodu tudi v današnji številki naše revije. Vsaka knjižica stane Kč 10 in se naroča pri društvu »Mánes« v Pragi.

V današnji številki objavljamo podobe sledečih tujih mojstrov: Henri de Waroquier je sodoben francoski slikar ki je razstavil letos z velikim uspehom na velik razstavi Salona v Tuileri-

Ročice slovenskih preslic — Narodni muzej v Ljubljani

jah. Georges Kars je sodoben češki slikar, ki že več let zaporedoma z uspehom razstavlja v Parizu. Zadnja razstava je bila v galeriji Bernier v juniju t. l. Francoska kritika ga je označila kot enega najbolj treznih in nežnih risarjev današnjih dni. Podoba Verlaine, ki jo je naslikal francoski slikar Bacchi je bila razstavljena na letošnji veliki spomladanski razstavi pariškega Salona v Veliki palači. Naslikana je v okusu nekako okoli 1900. Jean Penicault iz Limogesa je bil znamenit slikar podob v emajlu. Podobica »Beg v Egipt« je nastala okoli 1540 po radiranki Dürerja in jo je na avkciji odkupil Victoria and Albert Museum.

Amedeo Modigliani (1884—1920) je bil italijanski slikar in smo o njem v naši reviji že poročali. Na drugem mestu prinašamo poročilo o monografiji. Slika, ki jo objavljamo, je bila razstavljena na kolektivni razstavi slikarjevih del v galeriji Le Niveau v Parizu. Auguste Renoir (1841—1919) je bil mojster francoskega impresionizma. Slika »Deklica z rožami« je bila razstavljena letos v Parizu na razstavi 48 mojstrovih del iz francoskih privatnih zbirk.

Vincent Van Gogh (1853—1890), francoski slikar nizozemskega porekla, je bil eden največjih mojstrov druge polovice 19. stoletja. Njegovo življenje in umetniško pct je mojstrsko orisal Irving Stone v romanu »Sla po življenju«, ki je izšel pred kratkim tudi v slovenskem prevodu Petra Donata. M. Kisling je poljski žid, ki živi v Parizu in je bil velik propagator kubizma in ekspresionizma. Zadnja dela pa kažejo gotovo umirjenost, toda izpričujejo kljub temu povsem svoj-

stven slog. Slika, ki jo priobčujemo, je bila razstavljena v Parizu v galeriji Charpentier na razstavi Salona neodvisnih. Lučanski je mlajši poljski kipar, ki je razstavljal v Parizu v galeriji Pierre. Odilon Redon je francoski slikar, katerega dela so bila razstavljena na letošnji veliki razstavi francoske umetnosti 19. stoletja iz švicarskih zbirk.

Van Dongen je francoski slikar nizozemskega porekla. Podoba Američana je bila razstavljena v letošnjem Salonu.

Pauline Peugniet je moderna francoska slikarica, ki živi stalno v Parizu. Kompozicija, ki jo objavljamo, je bila razstavljena v juliju t. l. v galeriji Druet. Penčo Georgiev je predstavnik sodobne bolgarske grafične umetnosti, slikar sodobne stvarnosti in socialne tendence. Razstavljal je leta 1936, tudi v Ljubljani s skupino »Novi hudočnici«.

František Vik je eden najbolj zanimivih čeških ilustratorjev, čegar knjižne opreme dokazujejo samostojni način ustvarjanja ekspresionističnih oblik in izredno izvirnega mišljenja. Risbe, ki jih prinašamo, so iz zbirke Etiopskih legend, ki jo je izdal O. F. Babler in iz knjige Mauricea de Guérina »Bakchantinje«.

Priloga v barvah predstavlja podobo Ludvika Kube, znanega češkega slikarja, o katerem smo v naši reviji že obširno poročali (glej str. 31 II. letnika Umetnosti).

Podoba umetnostno obrtnih predmetov iz raznih dob so iz Karlovškeve knjige »Umetnostna obrt«, dočim so ljudski lesorezi iz knjige Ferdiša Duše »Ljudski lesorez«, o kateri obširneje poročamo na drugem mestu.

František Vik — Knjižna ilustracija

Michelangelo Buonarroti (1474—1564) eden najslavnejših kiparjev in slikarjev vseh časov je bil tudi odličen pesnik. V liričnem ozračju cinquecenta sta imela misel in oblika svojstven izraz. Michelangelo ima tudi v poeziji to prednost, da ni nikomur podoben, toda domovina, vera in nežno prijateljstvo do Vittorie Colonna so ga navdihnili z verzi, polnimi idealov in sile, v katerih se tu in tam opazi globoko občudovanje za Danteja.

Najsi v Michelangelovi pesmi marsikdaj lahkotnost izvedbe zastaja za robustnostjo zamisli in je zaradi tega mnogokrat moral žrtvovati svoji neizmerni sili lepoto elegance in harmonije, ga mramo vendarle prištevati med resnične pesnike cinquecenta, ki daleko presega razne posnemovalce Petrarke in mnoge »od-

lične« pesnike te dobe, ki jih tako pogosto najdemo v antologijah.

Jože Karlovšek — Umetnostna obrt.

Izdalo in založilo Obrtniško društvo v Ljubljani, 1938. Dve izdaji na ilustracijskem in krednem papirju za umetnostni tisk.

Kot nekako dopolnilo Karlovškove knjige »Slovenski ornament« je pred kratkim izšla publikacija pod gornjim naslovom, v kateri je pisec na preko 130 straneh doprinesel tehten in važen prispevek za spoznavanje naše umetnostne obrti. V prvi vrsti je obdelano zgodovinsko gradivo od prastarih kulturnih dob dalje, z opisom posameznih tehničnih slogov in važnejših najdišč in zbirk, za tem pa za nas posebno zanimivi staroslovanski umetnostni izdelki z opisom slovanskega sloga in pa slovenska domača obrt. Končno je pisec obdelal še sodobni moderni slog v pohištvu, stavbarstvu, keramiki in ostalih izdelkih. Knjiga je pisana poljudno in v lahko razumljivem slogu z velikim poznavanjem obdelanega gradiva in bo marsikateremu obrtniku nudila novih idej pri oblikovanju umetnostno obrtnih izdelkov. Piščeva zasluga je tudi v tem, da je pokazal, da imamo Slovenci svojo lastno samostojno umetnostno obrt, pokazal pa tudi pota, ki vodijo do tega, da bodo naši izdelki izdelani zares v pravem slovenskem slogu. Knjiga je bogato ilustrirana, ker prinaša preko 100 podob, ki izvrstno spremljajo pripadajoče besedilo. Natisnila jo je zelo dobro Narodna tiskarna v Ljubljani.

Giovanni Scheiwiller: Amedeo Modigliani, Milano, Založba Ulrico Hoepli, Via Berched, 16°, cena 10 lir. O tem zanimivem italijanskem slikarju smo v naši reviji že poročali. V pričujoči izdaji je za služni italijanski propagator moderne umetnosti Scheiwiller s toplo pisanim uvodom označil umetniško vrednost Modiglianijevega dela, kar je bilo za pisca tem lažje, ker ga je z umetnikom vezalo iskreno in globoko prijateljstvo.

Scheiwiller zaključuje svoj uvod z besedami Vlamince, ki je napisal o Modiglianiju sledeče lepe besede: »Modigliani je bil aristokrat. Vse njegovo delo je temu najbolj prepričevalen dokaz. Vsa njegova platna imajo znake velike plemenitosti. Umazanost, banalnost in prostaštvo so na njih izključeni. Modiglianija sem dobro poznal. Videl sem ga, ko je bil lačen, pijan ali ko je imel nekoliko denarja, nikdar pa ga nisem videl brez ve-

František Vik — Knjižna ilustracija

ličine in plemenitosti. Modigliani je bil velik umetnik.« Založba Hoepli je, kot je to pri njenih izdajah običajno, skrbela za brezhiben tisk 32 izbranih podob in 1 priloge v barvah. Zbirka ima poleg tega obširno bibliografsko gradivo, tako da jo s pridom lahko uporablja tudi znanstvenik.

Josef Kadlec: Pisně větrných nocí (Pesmi vihar nih noči). Izdal in založil literarno umetniški krožek »Aktivistov« v Pragi 1938, ilustracije B. Túma.

Zbirka vsebuje 24 pesmi znanega sodobnega češkega pesnika, ki jih odlikuje vedra pesniška dikcija, dovršena oblika in muzikalno občutje za pesniški jezik. Knjiga je tudi tiskarsko zelo lepo opremljena

in tiskana kot bibliofilski tisk na holandskem papirju.

Jaroslav Janoušek: Parno v polích (Vročina na poljih). Knjižnica literarno umetniškega krožka »Aktivistov«, izdalo društvo Cesta v Pragi, Kč 24. Roman znane ga češkega pisatelja iz ozračja veleposestev, polj, gozdov, lovskih tatov in uradniške korupcije, ki se odigrava na veleposestvu v Šumavi.

Pisec je v romanu opisal boje dveh generacij in se z velikim optimizmom zavzel za mlado, zdravo generacijo nosilko bodočnosti. Knjigo odlikuje izredno krasen, živ in svojstven jezik in je prejela za leto 1937 častno nagrado češke akademije.

Slovensko. Izdala Matica Slovenská, Turčiansky Sv. Martin, 1938. Vel. 4°. Pod gornjim naslovom je izdala Slovaška matica na 226 straneh krasno slikanico z 216 fotogr. posnetki slovaških spomenikov, pokrajine, ljudi, noš in običajev, skratka gradivo, ki nazorno in prepričevalno prikazuje Slovaško v vsej njeni čudoviti romantiki. Publikacija je verna slika lepo in svojstvene čistosti neizmerne bogastva zakladov slovaškega naroda, obenem pa vzoren primer, kako je treba lastni narod prikazati tujcem.

Uvod in komentar je v štirih jezikih (slovaško, nemško, francosko, angleško) in ga je napisal Jozef Országh, prezident slovaške krajine, fotografsko gradivo je oskrbel Karol Plicka, grafično ureditev knjige pa Jozef Cincik. Vzoren bakrotisk podob je napravila Slovenská Grafia v Bratislavi.

Prof. Emile Schaub-Koch, častni član akademije lepih umetnosti v Ženevi, dopisni član kraljeve akademije v Modeni, Ateneo Veneta itd., ki je napisal znano študijo o slovenskem slikarju Mihi Malešu (Izdala in založila z obširnimi ilustrativnim gradivom Bibliofilska založba v Ljubljani), je v zadnjem času napisal sledeče večje razprave:

Antonio Ugo, sicilijanski kipar, Problemi mediterranei, mesečnik, Palermo,

Alcune considerazioni sul nudo e sul movimento nell'arte plastico del quattrocento fiorentino, Modena, Reale Accademia di Scienze, Lettere ed Arti,

Psicologia e perennità della pittura veneziana, Ateneo Veneto,

Quelques aperçus des Beethoven sculptés peints et dessinés par Antoine Bourdelle, Toulouse »L'Archer«,

Armand Godoy et Archer Milton Huntington, Bari, Rassegna di studi francesi,

Armand Godoy, Paris, Albert Messein Editeur, mala 8°, 152 strani.

Iz bibliografskega seznama, ki je priložen eni zadnjih razprav prof. Emila Schaub-Kocha, razvidimo, da je ta znanstvenik doslej napisal preko 100 obširnih samostojnih študij in razprav iz vseh področij likovne umetnosti, literarne in umetnostne kritike, ki so bile tiskane in izdane v Parizu, Nici, Lausanni, Bruxellesu, New Yorku, Stockholmu, Marseillu, Ženevi, nekatera dela pa v Italiji.

Beaux-Arts, Le Journal des Arts, 75. letnik, Paris VIIIe, 140, Fbg Saint-Honoré, letna naročnina za našo državo 80 frs. Pod gornjim naslovom izhaja v Parizu že 75. leto tednik v velikem formatu časnikov na 8 do 10 straneh, ki prinaša sproti poročila iz področja likovne umetnosti, arhitekture, leposlovja, glasbe, gledališča itd. iz vseh krajev sveta. Gctovo ni pomembnejšega dogodka v umetniškem svetu, ki ga ta list ne bi zabeležil.

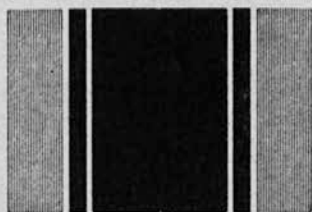
List je za vsakogar zelo zanimiv in kar je glavno, opremljen z bogatimi ilustrativnim gradivom. Kljub nizki ceni in časniški obliki je prvovrstno tiskan. Vodstvo lista je v rokah znanega zbiratelja umetnin Georgesa Wildensteina in umetnostnega kritika in glavnega urednika Raymonda Cogniata.

H. G. Edgar Degas — Vaje jockeyev — Olje

NARODNA TISKARNA

V LJUBLJANI, KNAFLJEVA 5

IZVRŠUJE RAZLIČNE MO-
DERNE TISKOVINE OKUS-
NO, SOLIDNO IN POCENI

TELEFON ŠT. 31-22 – 31-26
POŠTNI ČEKOVNI RAČUN
V LJUBLJANI ŠTEV. 10.534

JOŽE ŽABJEK

KNJIGOVEZNICA — — LJUBLJANA, DALMATINOVA 10

TELEFON 24-87

Najmoderneje urejena delavnica za vsa knjigoveška dela. Hitra in točna postrežba pri nizkih cenah. Izdelovanje posebnih akcidenčnih vezav po individualnih osnutkih. Trgovske knjige po naročilu, lastni črtni stroj za vse vrste rastriranih tiskovin. Izvirne platnice za »UMETNOST« (Din 15, z vezavo Din 20.— za vsak letnik).

»Umetnost« — izide dvanajst številčk na leto. Celoletna naročnina znaša 80 din, na umetniškem papirju 110 din (za inozemstvo 20 din več). Posamezna dvojna številka 20 din, na umetniškem papirju 25 din.

Poštno hranilnični račun št. 17-794: Umetnost, mesečnik za umetniško kulturo — uprava, Ljubljana. Naročila, dopise in reklamacije je nasloviti na naslov uredništva in uprave v Ljubljani, Pod Turnom št. 5.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Urejuje uredniški odbor (dr. Rajko Ložar, France Gorše, Martin Benčina), odgovarja Miha Maleš. Vsi v Ljubljani. Nenaročeno gradivo se ne vrača. — Tisk Narodne tiskarne (predstavnik Fran Jeran) v Ljubljani.

Največji slovenski denarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Lastne rezerve nad Din 26,000.000*—

Stanje vlog per 31. avgusta 1938 Din 400,317.500*—

Vse vloge so izplačljive brez omejitev.

Dovoljuje posojila proti vknjižbi.

Za vse obveze hranilnice jamči Mestna občina Ljubljanska

A. Kos salon za umetnine

Ljubljana Mestni trg 25

Edino podjetje za nakup in prodajo umetnin domačih likovnih umetnikov vseh smeri in generacij. Stalna umetniška razstava. Specialna delavnica za izdelovanje slikam odgovarjajočih, strokovno dovršenih okvirov v poljubnih slogih in po najnižjih cenah. Odlična rezbarska dela po naročilu.

Nalagajte svoja razpoložljiva sredstva v umetnine, katerih cena se stalno večal

IVAN ROZINA

(PREJE „ORIENT“) TRGOVINA BARV IN LAKOV
LJUBLJANA

PRODAJALNA Tyrševa (Dunajska) cesta šte. 14
poleg trgovine Schneider & Verovšek
TELEFON ŠTEV. 39—25

Velika izbira kemičnih in oljnatih barv, žoltskih, študijskih in umetniških barv. Firneži, laki, steklarski in mizarski kleti, šelak, spirit denot., lučila „Arti“, tuš, pasteli in sploh vse slikarske in plekarske potrebščine. Velika zaloga vseh vrst vedno svežega mavca. Najnižje cene in najboljša postrežba.

Franc Mostar

Ljubljana

Galjevicova šte. 57

Izdelovanje odlitkov umetnin (kipov, plaket), okovja za stavbe, okraskov itd. Prvovrstna izdelava po konkurenčnih solidnih cenah. * Vliva za vse slovenske kiparje.